

ՀՏԴ 159.9Հոգեբանություն*Արմինե ԱՎԱՆԵՍՅԱՆ**ԱրՊՀ մանկավարժության և հոգեբանության ամբիոնի դասախոս***ՍՈՑԻԱԼ-ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ****ԹՐԵՅՆԻՆԳՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹՆԵՐԸ****ՀՈԳԵՇՏԿՈՂԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐՈՒՄ**

Խմբային հոգեշտկումը և թրեյնինգն ունեն նույն ծագումը և, հաճախ, ունեն միևնույն նպատակները: Խմբային հոգեշտկման առանձնահատկությունը արտահայտվում է խմբային դինամիկայի նպատակային կիրառման մեջ: Սոցիալ-հոգեբանական թրեյնինգների պարագայում ևս հիմնարար նշանակություն ունի խմբային դինամիկան, որը զարգանում է թրեյնինգային խմբի մասնակիցների և մարզիչի միջև փոխհամագործակցության և փոխազդեցության արդյունքում: Խմբային հոգեշտկման և սոցիալ-հոգեբանական թրեյնինգի համար ընդհանրական է այն, որ երկու դեպքում էլ հոգեբանական ազդեցության հիմնական գործիք է հանդիսանում խումբը: Թրեյնինգների և խմբային հոգեշտկողական աշխատանքների հիմնական նպատակները, հետևաբար նաև գործառնությունները փոխկապակցված են: Թրեյնինգներում հոգեշտկողական գործառնությունների կիրառումն արտահայտվում է թրեյնինգային ծրագրերում հոգեշտկման գործիքակազմի օգտագործման մեջ, ինչն առավել հարուստ է դարձնում թրեյնինգի մեթոդոլոգիան ու ընթացակարգը, իսկ արդյունքներն՝ առավել հուսալի:

Բանալի բառեր՝ սոցիալ-հոգեբանական թրեյնինգ, գործառնություն, հոգեշտկողական գործառնություն, խմբային հոգեշտկում, հոգեբանական ազդեցություն, խմբային դինամիկա

*А. Аванесян***ФУНКЦИИ СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ
ТРЕНИНГОВ В ПСИХОКОРРЕКЦИОННЫХ РАБОТАХ**

Групповая психокоррекция и тренинги имеют одинаковое происхождение и часто имеют одинаковые цели. Особенность групповой психокоррекции проявляется в целенаправленном использовании групповой динамики. В случае социально-психологических тренингов так же фундаментальное значение имеет групповая динамика, которая развивается в результате взаимоотношения и взаимодействия между участниками

тренинговой группы и тренером. Для групповой психокоррекции и социально-психологических тренингов общим является то, что в обоих случаях основным инструментом психологического воздействия является группа. Основные цели тренингов и групповой психокоррекционной работы, а, следовательно, и функции взаимосвязаны. Использование в тренингах психокоррекционных функций выражается в использовании во время тренинговой программы психокоррекционных инструментов, которые делают методологию, процедуру и достоверность результатов тренингов более эффективными.

Ключевые слова: социально-психологический тренинг, функции, психокоррекционные функции, групповая психокоррекция, психологическое воздействие, групповая динамика

A. Avanesyan

THE FUNCTIONS OF THE SOCIO-PSYCHOLOGICAL TRAININGS IN PSYCHOLOGICAL WORKS

Group psycho-correction and trainings have the same origin and they very often have the same aims. The feature of the group psycho-correction appears in the purposeful use of group dynamics. In case of socio-psychological trainings, group dynamics, which develops in the result of the relationship and the interaction between the participants of the training group and the trainer, also has fundamental value.

For group psycho-correction and socio-psychological training the common thing is that in both cases the main tool of the psychological impact is the group. The main aims and functions of the trainings and group psycho-correctional work are interconnected. The use of psycho-correctional functions in trainings during the training programme is expressed in the use of psycho-correctional tools, which make the methodology, the procedure and the veracity of the training results more effective

Key words: socio-psychological training, function, psycho-correctional functions, group psycho-correction, psychological impact, group dynamics.

Սոցիալ-հոգեբանական թրեյնինգների գործառնությունները հոգեշտկողական աշխատանքներում, կարելի է ներկայացնել տարբեր տեսանկյուններից: Նախ՝ սոցիալ-հոգեբանական թրեյնինգի կիրառումը հոգեշտկման ոլորտում կարելի է դիտարկել որպես մասնագետների պատրաստում, ովքեր, հնարավոր է, կկիրառեն իրենց աշխատանքում խմբային մեթոդներ, քանի որ տեսական գիտելիքների հետ մեկտեղ հոգեշտկող մասնագետը պետք է զինված լինի գործնական ունակություններով՝ կարողանա հուզական կապ հաստատել, կազմակերպել շփման տարածություն, նույնականացնել հուզական վիճակները վարքի էքսպրեսիվ արտահայտումներով, ստեղծել շփման բարենպաստ ոլորտ, լսել և հասկանալ այցելուին, վերահսկել սեփական էքսպրեսիվ վարքը, մարմնի դիրքը, դիմախաղը, ժեստերը, փաստարկել սեփական կարծիքները, հարթեցնել կոնֆլիկտային խնդրահարույց իրավիճակները, լինի կոմպետենտ շփման մեջ, քանի որ, ինչպես Բ. Ֆ.

Լոմովն է նշում <<շփման ժամանակ մի մարդու համար բացահայտվում է մյուսի սուբյեկտիվ աշխարհը>> [2, էջ 262]: Հոգեբանների համար այս ունակություններին տիրապետելը և գործնականում դրանց արդյունավետորեն կիրառման ձեռք բերված փորձը ՄՀԹ-ի հիմական նպատակն է:

Գ. Մ. Կոջասպիրովան և Ա. Յու. Կոջասպիրովը բնութագրում են թրեյնինգը հետևյալ ձևակերպմամբ. <<Թրեյնինգն ինտերակտիվ ուսուցման ձև է, որի նպատակն է շփման մեջ միջանձնային կոմպետենտայնության և մասնագիտական վարքի զարգացումը>> [1, էջ 357]: Խմբային պարապմունքների ժամանակ խաղերի օգնությամբ բացահայտվում և վերլուծվում են այցելուի հետ շփման հնարավոր սխալները, ձեռք է բերվում գրույցի վարման փորձ, իրականացվում է սեփական հուզական վիճակի շտկում: Այս տեսանկյունը արտացոլվում է հետևյալ մեջբերման մեջ. <<Թրեյնինգը գործունեություն է, որն ուղղված է մասնագիտական գործունեության հաջող իրագործման համար անհրաժեշտ գիտելիքների, կարողությունների, հմտությունների ձեռքբերմանն ու դիրքորոշումների և կարողությունների շտկմանը և ձևավորմանը>> [4, էջ 178]:

Եթե խոսում ենք հոգեշտկողական աշխատանքներ իրականացնող հոգեբանների վերապատրաստման ընթացքում ՄՀԹ-ի կիրառման գործառնությունների մասին, ապա պետք է նշենք, որ այս դեպքում թրեյնինգների ոչ պակաս կարևոր խնդիրն է խմբի մասնակիցներին բնորոշ վարքային ստերիոտիպերի բացահայտումը: Ակնհայտ է, որ ստերիոտիպերը խանգարում են արդյունավետ շփմանը, խոչընդոտում են հոգեբանի աշխատանքը: Սակայն, սովորական շփման ընթացքում հաջողությանը նպաստող ստերիոտիպերը պետք է մաքրվեն, քանի որ մասնագիտական գործունեության ժամանակ դրանք կարող են անցանկալի հետևանքների հասցնել:

Նպատակահարմար է հոգեշտկողական աշխատանքներում ՄՀԹ-ի գործառնությունները դիտարկել ևս մեկ տեսանկյունով, նկատի ունենալով որ ՄՀԹ-ները հոգեբանական ազդեցության խմբային մեթոդների շարքին են դասվում, հետևաբար դրանք պետք է զուգակցվեն խմբային հոգեշտկման գործընթացի հետ:

ՄՀԹ-ն համագործակցային, փոխլրացնող գործունեություն է, փոխազդեցության կամ փոխլրացման և հնարավոր շտկման ու կարգավորման միջոցներով ու մեթոդներով՝ միտված յուրաքանչյուր մասնակցի ինքնահաստատմանը և ինքնազարգացմանը որպես վերջնաարդյունք:

Այստեղ երևում է, որ որպես թրեյնինգի գործիքակազմ մենք դիտարկում ենք նաև հոգեշտկման միջոցները, որոնք տեղ են գտնում թրեյնինգների, այդ թվում նաև ՄՀԹ-ի ծրագրերում: Դա հնարավոր է դառնում շնորհիվ այն բանի, որ և՛ խմբային հոգեշտկումը, և՛ թրեյնինգն իրենց արմատներով միևնույն ծագումն ու հաճախ միևնույն նպատակներն ունեն: Խմբային

թրեյնինգային աշխատանքի տարրերն արդեն իսկ նկատելի էին դեռևս ավստրիացի հոգեբույժ, <<Կենդանական մազնիտիզմ>>-ի տեսության հեղինակ Ֆրանց Անտուան Մեսմերի (1734-1815թթ) մեթոդների մեջ: Նույնը կարելի է ասել նաև խմբային հոգեշտկման մասին, քանի որ տարբեր մարմնային (սոմատիկ) և հոգեկան հիվանդությունների բուժման նպատակով Մեսմերի կողմից կիրառվող խմբային սեանսներում նույնպես կարելի է տեսնել խմբային հոգեշտկման հիմքեր:

Խմբային հոգեշտկման յուրահատկությունը դրսևորվում է խմբային դինամիկայի նպատակային օգտագործման մեջ: Ինչպես խմբի անդամների, այնպես էլ նաև հոգեբանի հետ ձևավորվող փոխհարաբերությունների և փոխազդեցությունների ողջ ընդհանրությունը ծառայեցվում է շտկման նպատակներին: ՄՀԹ-ի պարագայում ևս հիմնարար է ինչպես թրեյնինգային խմբի մասնակիցների, այնպես էլ մարզչի միջև առաջացող փոխհարաբերություններից և փոխազդեցություններից ծնված խմբային դինամիկան:

Խմբային հոգեշտկման և ՄՀԹ-ի համար ևս ընդհանուրն այն է, որ երկու դեպքում էլ հոգեբանական ազդեցության հիմնական գործիքը խումբն է, մինչդեռ անհատական հոգեշտկման դեպքում նման գործիքի դեր է ստանձնում հոգեբանը: Փաստորեն, 20-րդ դարի հիմնական հոգեբանական տեսական ուղղություններում այս կամ այն կերպ օգտագործվել են խմբային աշխատանքների ձևերը և, ինչպես ՄՀԹ-ում, այնպես էլ խմբային հոգեշտկման պարագայում նկատելի են հոգեբանական տարբեր դպրոցների ունեցած անմիջական ազդեցությունները: Այս համատեքստում առանձնահատուկ տեղ են զբաղեցնում հոգեվերլուծական և հումանիստական ուղղությունները: Ա. Ադլերն ուշադրություն է դարձրել սոցիալական շրջապատի ազդեցությանը, երբ այցելուի մոտ կան խանգարումներ: Նա համարում էր, որ խումբն իրենից ներկայացնում է համապատասխան ենթատեքստ, որը կարող է ծառայել հուզական խանգարումների բացահայտմանը և դրանց շտկմանը: Ենթադրում էր, որ այցելուի կոնֆլիկտների և դժվարությունների աղբյուրը նրա արժեքների և կենսական նպատակների ոչ ճիշտ համադրման մեջ է, նա համոզված էր, որ խումբը ոչ միայն կարող է ձևավորել հայացքներ և տեսակետներ, այլև օգնում է կերպարանափոխել դրանք: Խմբային հոգեշտկման զարգացման մեջ նշանակալից ներդրում է ունեցել հոգեդրամայի հիմնադիր Դ. Մորենոն, նրան վերագրում են նաև <<խմբային հոգեկորեկցիա (հոգեշտկում)>> եզրույթի ներմուծումը: Հումանիստական ուղղության ներկայացուցիչներից առանձնահատուկ դիրքից է հանդես գալիս Կ. Ռոջերսը: Նա մեծ նշանակություն էր տալիս հոգեբանական խմբային աշխատանքներին՝ համարելով, որ հոգեբանը դրանցում խմբի անդամների համար հանդես է գալիս որպես նմանակման օբյեկտ և դրանով իսկ նպաստում է տազնապայմանության վերացմանը, ինքնաբացման զարգացմանը: Խմբի անդամների միջև կառուցվող հարաբերությունները կարող են

նպաստավոր պայմաններ ստեղծել անձի հոգեբանական փոփոխությունների համար:

Հոգեշտկման, ինչպես նաև թրենինգային մեթոդների զարգացման վրա մեծ ազդեցություն ունեցան Կ. Լևինի աշխատանքները) [6] : Կ. Լևինին է պատկանում հետևյալ միտքը. <<Սովորաբար ավելի հեշտ է փոխել խմբում հավաքված անհատներին, քան թե փոխել նրանցից յուրաքանչյուրին առանձին- առանձին >> [3, էջ 22] Նա համարում է, որ օբյեկտիվ փոփոխությունների մեծ մասը տեղի են ունենում խմբային, այլ ոչ թե անհատական զարգացման ենթատեքստում: Կ. Լևինը և նրա հետևորդներն անձնային խանգարումները դիտարկում էին որպես սոցիալական շրջապատում այլ մարդկանց հետ խանգարված հարաբերությունների արտահայտումներ և արդյունքներ: Նրանք խմբում էին տեսնում խանգարված փոխազդեցությունների շտկման գործիքները, քանի որ նմանատիպ շտկումը տեղի է ունենում սոցիալական ուսուցման գործընթացում: Ինչպես թրենինգային, այնպես էլ հոգեշտկողական խումբը արհեստականորեն ստեղծված փոքր խումբ է, որը միավորվում է միջանձնային ուսումնասիրությունների, անձնային ուսուցման, ինքնաբացման նպատակներով: Դա <<այստեղ և այժմ>> փոխազդեցությունն է, որի ընթացքում մասնակիցներն ուսումնասիրում են այն, ինչ տեղի է ունենում իրենց հետ, տվյալ պահին, տվյալ վայրում: Հոգեշտկողական խմբի անդամների կազմը որոշվում է նրա տեսակով (հանդիպման խմբեր, կարողության խմբեր և այլն), ինչպես նաև ենթադրվող հեգեշտկողական աշխատանքի կազմակերպման ձևով և բովանդակությամբ: «Ինքնուրույն ուղղություն» որակում խմբային հոգեշտկումը հանդես է գալիս այն իմաստով, որ այցելուին դիտարկում է սոցիալ-հոգեբանական դաշտում, շրջապատի հետ նրա փոխհարաբերությունների և փոխազդեցությունների ենթատեքստում՝ դրանով իսկ ընդլայնելով շտկողական գործընթացի սահմանները և կենտրոնանալով ոչ միայն անհատի ու նրա ներանձնային խնդիրների, այլև շրջապատող աշխարհի հետ իրական փոխհարաբերությունների և փոխազդեցությունների ամբողջության մեջ գտնվող անհատի վրա: Փոխհարաբերությունները և փոխազդեցությունները, որոնց մեջ մտնում է այցելուն խմբի մեջ, նշանակալի կերպով արտացոլում են նրա իրական փոխհարաբերությունները: Ինչպես և թրենինգների ժամանակ, խումբը հանդես է գալիս որպես իրական կյանքի մոդել, իսկ այցելուները դրսևորում են նույնատիպ հարաբերություններ, կրում են արժեքներ, ունեն գրեթե միևնույն դիրքորոշումները, հուզական և վարքային միևնույն հակազդումները: Խմբային դինամիկայի կիրառումն ուղղված է նրան, որ յուրաքանչյուր մասնակից հնարավորություն ունենա առավելագույնս դրսևորել իրեն, ինչպես նաև խմբում արդյունավետ հետադարձ կապ ստեղծել, որոնք թույլ կտան այցելուին իր համարժեք ընկալմամբ հասկանալ նաև ինքն իրեն, տեսնել սեփական ոչ ադեկվատ

վերաբերմունքը և դիրքորոշումները, հուզական վարքային կարծրատիպերը: Չէ՞ որ այդ ամենը դրսևորվում է միջանձնային հարաբերություններում և փոխվում է բարյացակամ և փոխադարձ ընդունման մթնոլորտում: Այս իմաստով կարելի է գուգահեռներ անցկացնել թրեյնինգի և մասնավորապես խմբային հոգեշտկման մեթոդների միջև: Խմբային հոգեշտկման մեթոդները պայմանականորեն բաժանվում են երկու խմբի՝ հիմնական և լրացուցիչ: Հիմնական է խմբային բանավեճը, որն ունի երեք գլխավոր ուղղվածություն՝ ա) ինտերակցիոն, բ) կենսագրական և գ) թեմատիկ: Լրացուցիչ մեթոդներին են վերաբերում 1) հոգեդրաման (դերային իրավիճակներ խաղալը), 2) հոգեմարզությունը (ոչ վերբալ միջանձնային փոխգործակցություն), 3) երաժշտաթերապիան (ակտիվ և ռեցեպտիվ տեսակներով), 4) պրոյեկտիվ նկարը (նկարչություն կոնկրետ թեմայով): Նշված մեթոդներից յուրաքանչյուրը կարող է կիրառվել որպես լրացուցիչ, սակայն տվյալ դեպքում խոսքը մեկ հոգեշտկողական խմբի հետ տարվող աշխատանքի մեթոդների համալիրի մասին է [7] մինչդեռ հոգեշտկողական աշխատանքներում ՍՀԹ-ի գործառնությունների կիրառման տեսանկյունով կարելի է դիտարկել և գուգահեռներ անցկացնել հոգեշտկման և թրեյնինգային աշխատանքների գործառնությունների միջև (աղյուսակ 1):

Աղյուսակ 1. Հոգեշտկման և թրեյնինգային աշխատանքների գործառնությունների համեմատականներ

ՍՀԹ-ի գործառնությունները	Հոգեշտկման գործառնությունները
Հոգեախտորոշիչ գործառնություն (թրեյնինգի ընթացքում բացահայտվում են խմբի անդամներից յուրաքանչյուրի կենսական խնդիրները ինչպես վարքային, այնպես էլ հուզականային, դիրքորոշումները)	Հոգեախտորոշիչ գործառնություն (որևէ անցանկալի որակ շտկելու, ուղղելու, նաև զարգացնելու համար, այն նախևառաջ պետք է ախտորոշել, ինչը հնարավոր է իրականացնել նաև հոգեշտկման ընթացքում)
Զարգացնող գործառնություն (թրեյնինգի արդյունքը թերի կլինեք, եթե չզարգացվեն այն դրական փոփոխությունները, որոնք տեղի են ունենում մասնակիցներից յուրաքանչյուրի մեջ խմբային աշխատանքի ընթացքում)	Զարգացնող գործառնություն (անցանկալի երևույթների կամ թերությունների ուղղումը տվյալ պարագայում նշանակում է նաև ստացված արդյունքի զարգացում)
Շտկող գործառնություն (թրեյնինգներն ուղղված են	Բնավորության անցանկալի գծերի ուղղում (<<շտկում>> կամ

շտկելու մասնակիցների մոտ բացահայտված թերացումները)	<<կորրեկցիա>> եզրույթը բառացիորեն հենց նշանակում է <<ուղղում>>: Հոգեշտկումը միջոցառումների որոշակի համակարգ է, որն ուղղված է մարդու հոգեկանում կամ վարքում առկա թերությունների ուղղմանը հոգեբանական ազդեցության հատուկ մեթոդների կիրառմամբ)
Մարզող գործառույթ (թրեյնինգային խումբը մի դաշտ է, որտեղ մասնակիցը կարող է դրսևորել իր յուրացրած վարքը, հուզական դրսևորումները և դրանք կիրառել տարբեր	Հոգեբանական կամ վարքային թերությունների շտկում (հոգեբանական մեթոդների համակարգ է, որը կիրառում է հոգեբանը հոգեկան առողջ մարդու հոգեբանական կամ վարքային թերությունների շտկման գործընթացում:

Աղյուսակ 1. (շարունակություն)

պայմանական իրավիճակներում, առանց հնարավոր սխալներից վախենալու. իսկ միննույն վարքաձևը յուրացնելու նպատակով պարբերաբար դրսևորելը, հենց ինքնին մարզում է):	Հոգեշտկումը հոգեբանի գործունեությունն է՝ ուղղված հոգեբանական զարգացման այն առանձնահատկությունների ուղղմանը, որոնք ըստ իրենց բնորոշող չափորոշիչների չեն համապատասխանում ընդունված մոդելներին)
Ուսուցանող գործառույթ (թրեյնինգը խմբի օգնությամբ, իհարկե, նաև մարզչի մասնակցությամբ, սովորեցնում է մասնակիցներից յուրաքանչյուրին կողքից տեսնել սեփական անձը, կարողանալ ընդունել սեփական սխալները և ձեռք բերել հոգեբանական նոր օրակներ)	Սովորեցնող գործառույթ (հոգեշտկողը նաև զինում է այցելուին ինքաշտկման, ստացված արդյունքի ամրապնդման որոշակի գործիքակազմով)

Կարող ենք վերոնշյալ աղյուսակից եզրահանգել, որ թրեյնինգային և հոգեշտկողական, մասնավորապես, խմբային հոգեշտկողական աշխատանքների հիմնական նպատակները, հետևաբար նաև

գործառույթները միմյանց զուգակցվում են: Հոգեշտկողական աշխատանքներում, որտեղ նպատակ է հետապնդվում շտկելու առկա հոգեբանական խնդիրները, կիրառելի են թրեյնինգների ախտորոշիչ գործառույթները այդ խնդիրների պատճառները բացահայտելու համար, քանի որ երբեմն միևնույն դրսևորումներն ունենում են արմատապես տարբեր պատճառներ: Բացի այդ՝ ախտորոշումը կարող է պարզել նաև այն հարցը, թե արդյոք կա շտկողական աշխատանքների կատարման կարիք, թե ոչ: Իսկ խմբային հոգեշտկողական աշխատանքների ժամանակ տեղին է կիրառել հենց իրական խումբը որպես հոգեախտորոշման միջոց: Իսկ խմբի նմանատիպ նշանակությունը մենք տեսնում ենք նաև թրեյնինգում:

Խմբային հոգեշտկողական աշխատանքների ընթացքում թրեյնինգների գործառույթների իրականացումը հնարավոր դարձնող կարևոր գործոն է հոգեշտկումը և սոցիալ-հոգեբանական ու թրեյնինգի մյուս համապատասխան տեսակների (քանի որ կան թրեյնինգների տեսակներ, որոնք անցկացվում են, օրինակ՝ հոգեբուժարաններում) զուգահեռաբար կիրառումը ուղղված հոգեպես առողջ անհատների հոգեբանական այնպիսի խնդիրների ու առանձնահատկությունների ուղղմանը, որոնք չունեն ժառանգական, բնախոսական և նման այլ ֆիզիոլոգիական արմատներ: Հոգեշտկումը հոգեբանի գործունեությունն է՝ միտված հոգեբանական զարգացման այն առանձնահատկությունների ուղղմանը, որոնք, ըստ իրենց բնորոշող չափորոշիչների, չեն համապատասխանում ընդունված մոդելներին: Թրեյնինգը ևս ունի նման գործառույթ, քանի որ թրեյնինգային աշխատանքների ժամանակ ևս ուղղվում են վարքի, հուզական ոչ ընդունելի ձևերը, սխալ դիրքորոշումները և այլն: Այստեղ զուգակցվում են թրեյնինգի և հոգեշտկման ուղղիչ գործառույթները: Մասնավորապես, խմբային հոգեշտկողական աշխատանքներում կարելի է կիրառել նաև թրեյնինգում ընդունված հնարներ, վարժություններ՝ որոշակի հոգեբանական առանձնահատկությունների ուղղման համար: Բացի այդ՝ պետք է փաստել, որ ցանկացած աշխատանք թերի է, եթե չեն ամրապնդվում և զարգացվում ձեռք բերված արդյունքները: Թրեյնինգների գործառույթները խմբային հոգեշտկողական աշխատանքներում դիտարկելու պարագայում պետք է ուշադրություն դարձնել նաև այն հանգամանքին, թե ինչ տևողությամբ պետք է կիրառվեն այդ գործառույթները հոգեշտկողական աշխատանքներում: Վերը արդեն նշել ենք, որ հոգեշտկումը ժամանակի առումով տարբեր է (կարճատև, երկարատև և այլն): Թրեյնինգներում ևս տարբեր խմբերի համար տարբեր տևողությամբ վարժանքներ են նախատեսվում: Հետևաբար, մի մեթոդի գործառույթը մյուսի ժամանակ կիրառելու դեպքում պետք է համապատասխանեցվեն երկու մեթոդի ժամանակային առանձնահատկությունները: Հոգեշտկողական աշխատանքներում թրեյնինգի

գործառույթների կիրառման համար նախ պետք է բավարարվեն մի շարք պայմաններ, որոնցից են՝

- 1) իրական խմբի առկայությունը,
- 2) խմբի քանակական բնորոշման համապատասխանությունը,
- 3) խմբի անդամների թվաքանակի հոգեբանական բնութագրումների ընդհանրությունները,
- 4) միևնույն նպատակի, խնդրի առկայությունը,
- 5) ժամանակային տևողության համապատասխանությունը նպատակին և խնդիրներին:

Թրեյնինգներում հոգեշտկողական գործառույթների կիրառումն արտահայտվում է թրեյնինգային ծրագրում հոգեշտկողական գործիքակազմերի՝ միջոցների, հնարների կիրառմամբ, որոնք առավել հարուստ են դարձնում թրեյնինգների մեթոդաբանությունը, ընթացակարգը և արդյունքների ստացման հավաստիությունը:

Գրականություն

1. Коджаспирова Г.М., Коджаспиров А.Ю., Словарь по педагогике, М., ИКЦ «МарТ»; Ростов-на-Дону, «МарТ», 2005 г., С.357.
2. Ломов Б. Ф. Методологические и теоретические проблемы психологии.- М.: Наука 1984, 226 с.
3. Рудестам К. Групповая психотерапия. Психокоррекционные группы: теория и практика.- М.:Прогресс, 1993, 368 с.
4. Саруханов В. А., Словарь телевидения, или Что бы это значило?..., часть 2, СПб, "Всемирное слово", 2005, С. 178
5. Семечкин Н. И. Социальная психология: Учебник для вузов.- СПб.:Питер, 2004,375 с.
6. Rojers G. Encounter groups.-London: Harmonds- Worth, 1975, 174 p
7. gruppovye-metody-psixokorrekcionnoj-raboty.html/

Հոդվածը տպագրության է նրաշխարհելի խմբագրական կոլեգիայի անդամ, հոգեբ.գ.թ., Ա.Մ. Մխիթարյանը: